

Ганна Ходасевич
Національний університет
«Києво-Могилянська академія»

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНЕ ПОЛЕ «МИСТЕЦТВО» В УКРАЇНСЬКІЙ ТА АНГЛІЙСЬКІЙ МОВАХ

Доповідь присвячено розгляду лексико-семантичних полів «мистецтво»/«art» в українській та англійській мовах. Було проаналізовано та порівняно структуру зазначених полів. Окрім того, було здійснено зіставний аналіз семного складу ядерних зон лексико-семантичних полів «мистецтво»/«art» в українській та англійській мовах.

Ключові слова: лексико-семантичне поле, лексема, сема, мікрополе, ядро.

This writing is devoted to consideration of lexico-semantic fields «мистецтво»/«art» in Ukrainian and English languages. In this work was analyzed the structure of the following fields. Also, there was compared the sems that belong to the cores of lexico-semantic fields «мистецтво»/«art» in Ukrainian and English languages.

Key words: lexical-semantic field, lexeme, sem, microfield, core.

Структура лексико-семантичних полів «мистецтво»/«art» в українській та англійській мовах подібна, оскільки обидва варіанта мають ядро, навколоядерну зону, напівпериферію та периферію. Окрім того, і україномовне поле, і англійське структуровані також за допомогою мікрополів. Різниця полягає у кількості мікрополів, їхньому розташуванню у загальній структурі поля, а також у кількості одиниць, що входять до них.

До структури лексико-семантичного поля «мистецтво» в українській мові входить 9 мікрополів («живопис», «література», «кіно», «театр», «музика», «скульптура», «графіка», «фотографія» і «хореографія»), а до структури лексико-семантичного поля «art» в англійській мові – 8 («music», «film», «literature», «theatre», «drawing/painting», «photograph» і «sculpture»).

Щодо кількісного та якісного складу зазначених вище пар мікрополів,

звісно він не може бути абсолютно ідентичним у двох різних мовах, тим більше коли вони належать до типологічно різних груп мов. Проте, часткові збіги все ж наявні, про що свідчить зіставний аналіз семного складу лексико-семантичного поля «мистецтво»/«art» в українській та англійській мовах.

До ядра лексико-семантичного поля «мистецтво» в українській мові входять такі семи: «мистецтво», «дійсність», «художній», «діяльність», «твір», «музичний», «створювати», «предмет», «людина».

В англійській мові ядро лексико-семантичного поля «art» формують такі одиниці: «form», «work», «music», «action», «piece», «film», «musical», «person», «art», «book», «particular», «idea», «written», «play», «television», «part», «to be», «program», «quality».

Кількісний склад ядерної зони лексико-семантичних полів «мистецтво»/«art» в українській та англійській мовах неоднаковий. Ядро

лексико-семантичного поля «*мистецтво*» в українській мові налічує 9 одиниць, натомість в англійській мові до цієї зони входить 19 сем.

Аналіз якісного складу зазначених зон показав, що у ядрі спільними для обох полів є семи '*мистецтво*', '*музичний*', '*людина*', '*діяльність*', '*твір*' в українській мові та відповідно '*art*', '*musical*', '*person*', '*action*', '*work*' в англійській.

Окрім того, у ході дослідження було виявлено, що ядерні семи обох полів можуть корелювати також з навколоядерними, напівпериферійними та периферійними семами іншого поля.

Семи '*людина*' і '*person*' корелюють також з семою '*human*', яка знаходиться у напівпериферії лексико-семантичного поля «*art*» в англійській мові, а також семою '*особа*', розташованою в периферії лексико-семантичного поля «*мистецтво*» в українській мові.

Семи '*діяльність*' і '*action*' співставні з семою *activity*, яка належить до навколоядерної зони лексико-семантичного поля «*art*» в англійській мові.

Семам '*твір*' і '*work*' відповідають також сема '*writing*', яка належить до навколоядерної зони лексико-семантичного поля «*art*» в англійській мові, сема '*composition*', яка знаходиться у напівпериферії лексико-семантичного поля «*art*» в англійській мові, а також семи '*вірш*' та '*creation*', розташовані у периферії лексико-семантичного поля «*мистецтво*»/«*art*» в українській та англійській мовах відповідно.

Ядерні семи '*художній*', '*створювати*', '*предмет*' корелюють з семами '*artistic*', '*to produce*', '*object*', '*thing*', які, у свою чергу, належать до навколоядерної зони лексико-

семантичного поля «*art*» в англійській мові.

З семами '*предмет*', '*object*' і '*thing*' співвідноситься також сема '*subject*', яка належить до периферії лексико-семантичного поля «*art*» в англійській мові.

Семам '*створювати*' і '*to produce*' відповідають також семи '*творити*', '*to compose*' і '*to originate*', розташовані у периферії лексико-семантичних полів «*мистецтво*»/«*art*» в українській та англійській мовах відповідно, а також сема '*to create*', яка знаходиться у напівпериферії лексико-семантичного поля «*art*» в англійській мові.

Ядерна сема '*форма*' корелює з семою '*форма*', навколоядерної зони лексико-семантичного поля «*мистецтво*» в українській мові, яка, у свою чергу, співвідноситься також із семою '*shape*', що належить до напівпериферії лексико-семантичного поля «*art*» в англійській мові.

Семи '*music*', '*play*', '*part*', '*to be*', розташовані у ядрі лексико-семантичного поля «*art*» в англійській мові, співвідносні з семами '*музика*', '*н'еса*', '*частина*', '*бути*', які належать до напівпериферії лексико-семантичного поля «*мистецтво*» в українській мові.

Варто також зазначити, що сема '*play*', окрім семи '*н'еса*', корелює також із семами '*гра*' і '*драма*', розташованими у периферії лексико-семантичного поля «*мистецтво*» в українській мові.

Ядерній семі '*film*' відповідають семи '*кінофільм*', '*кінокартина*', '*картина*', що знаходяться у напівпериферії лексико-семантичного поля «*мистецтво*» в українській мові, а також сема '*кіно*', розташована у периферійній зоні.

Ядерні семи '*particular*' і '*program*' співвідносяться з семами '*особливий*' та

'програма', розташованими у периферії лексико-семантичного поля «*мистецтво*» в українській мові, а сема 'written' корелює одразу з двома семами 'письмовий' і 'написаний', які належать до тієї ж зони.

Проте, не всі ядерні семи мають відповідники у лексико-семантичних полях обох мов. Зокрема, сема 'дійсність' наявна лише в україномовному полі. Натомість, семи 'piece', 'book', 'idea', 'television', а також 'quality' є лише в англomовному полі. Саме ці компоненти засвідчують національно специфічні

компоненти значення. Також національні особливості семантики досліджуваних понять виявляються в частотності сем, що впливає на ієрархічну структуру лексико-семантичних полів. Виокремлення семантичних мікрополів дозволило простежити спільні та відмінні для української та англійської мов напрямки розвитку значень поняття «*мистецтво*», проте, водночас, різне наповнення цих мікрополів засвідчило національну специфіку його семантики.

Список літератури

1. Словник української мови : в 11 т. / ред. І. К. Білодід ... [та ін.] ; Академія наук Української РСР, Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні. – Київ : Наукова думка, 1970-1980.
2. Словник української мови / В. М. Білоноженко, А. А. Бурячок, Г. М. Гнатюк та ін. ; відп. ред. В. В. Жайворонок ; НАН України, Ін-т укр. мови, Всеукр. т-во «Просвіта» імені Тараса Шевченка. – Київ : Просвіта, 2012. – 1316 с.
3. Тлумачний словник української мови у 20-ти томах. Томи 1-6. [Електронний ресурс] / В. А. Широков, О. Г. Рабулець, І. М. Білятинська // Український мовно-інформаційний фонд НАН України. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://lcorp.ulif.org.ua/expl/entry/search/слово>.
4. Merriam-Webster's collegiate dictionary. – 11th ed. – Springfield, Mass. : Merriam-Webster, Inc., 2005. – 1623 p.
5. Merriam-Webster Online Dictionary and Thesaurus [Електронний ресурс] // Merriam-Webster, Incorporated – Режим доступу до ресурсу: <https://www.merriam-webster.com/>.